

Kl. 1 LO SP

Temat: Czy kierowanie się w życiu rozumem sprawdza się w każdej sytuacji? Jan Kochanowski "Tren IX".

Jan Kochanowski

▶ Tren IX

Władysław Broniewski,
*** [Anka! to już trzy
i pół roku...], s. 88

¹ jeśli prawdziwie mienią – jeśli mówią prawdę.

² tylko nie w anioła odmienić – niemalże w anioła przemienić.

³ przygodam – przygodom, zdarzeniom.

⁴ najmniej – najmniej, w najmniejszym stopniu.

⁵ beśpieczna – niepodlegająca strachom.

⁶ niepożyta – niewzruszona.

⁷ stoisz – tu: przedstawiasz się, jesteś.

⁸ dosytem – zaspokojeniem potrzeb.

⁹ przyrodzonymi – naturalnymi.

¹⁰ nieuchronionym – takim, przed którym nic się nie ukryje.

¹¹ nędznika upatrujesz – dostrzegasz nędzarza.

¹² nie zajrzązysz szczęśliwego mienia – nie zazdrościsz spokojnego życia.

¹³ kto by jedno – kto by tylko.

¹⁴ żebych był ujźrzał progi twoje – żebych poznał twoje tajniki.

¹⁵ terazem – teraz jestem.

¹⁶ między insze – między innych.

- 1 Kupić by cię, Mądrości, za drogie pieniądze,
Która (jesli prawdziwie mienią¹) wszystkie żądze,
Wszystki ludzkie frasunki umiesz wykorzenić,
A człowieka tylko nie w anioła odmienić²,
- 5 Który nie wie, co boleść, frasunku nie czuje,
Złym przygodam³ nie podległ, strachom nie hołduje.
Ty wszystkie rzeczy ludzkie masz za fraszkę sobie,
Jednaką myśl tak w szczęściu, jako i w żałobie
Zawždy niesiesz; ty śmierci najmniej⁴ sie nie boisz,
- 10 Beśpieczn[a]⁵, nieodmienn[a], niepożyt[a]⁶ stoisz⁷.
Ty bogactwa nie złotem, nie skarby wielkimi,
Ale dosytem⁸ mierzysz i przyrodzonymi⁹
Potrzebami. Ty okiem swym nieuchronionym¹⁰
Nędznika upatrujesz¹¹ pod dachem złoconym,
- 15 A uboższym nie zajrzązysz szczęśliwego mienia¹²,
Kto by jedno¹³ chciał słuchać twego upomnienia.
Nieszczęśliwy ja człowiek, którym lata swoje
Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje¹⁴.
Terazem¹⁵ nagle z stopniów ostatnich zrzucony
- 20 I między insze¹⁶, jeden z wielu, policzony.

ANALIZA I INTERPRETACJA UTWORU – WSKAZÓWKI

■ ROZCZAROWANIE MĄDROŚCIĄ

W *Trenie IX* podmiot liryczny jest stylizowany na renesansowego mędrca, który pozornie opiewa korzyści płynące z kierowania się w życiu rozumem. Pochwała mądrości służy przede wszystkim temu, by w ostatnich czterech wersach podmiot liryczny mógł zakwestionować nie tylko efekt podejmowanych wysiłków, lecz także ich sens. Okazuje się bowiem, że mądrość, a przede wszystkim filozofia starożytnych **epikurejczyków i stoików**, którą poeta dotąd uważał za niezawodną tarczę przeciwko pociskom zmiennego losu, w obliczu osobistej tragedii nie zapewniła mu ochrony przed rozpaczą. Obraz człowieka dążącego przez całe życie do tego, by dotrzeć do bramy świątyni mądrości, który nagle został strącony z prowadzących tam stopni na sam dół, może wywołać śmiech, ale jest to śmiech ironiczny i gorzki.

Źródło: M. Chmiel, A. Cisowska, J. Kościerzyńska, H. Kusy, A. Równy, A. Wróblewska, *Ponad słowami. Podręcznik do języka polskiego dla liceum ogólnokształcącego i technikum, cz. 2*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa 2019, s. 40.

Jan Matejko, Jan Kochanowski nad zwłokami Urszulki, 1862.

O *Trenie IX* w punktach

- Apostrofa do Mądrości, która potrafi odegnąć cierpienia, uchronić przed błędami, pomaga przyjąć tak samo szczęście, jak i smutek, oddala lęki i strach przed śmiercią. Jest bezpieczna, niezmienna, niewzruszona.
- W myśl Mądrości bogactwem są naturalne potrzeby i zaspokojenie pragnień, a nie majątek.
- Podmiot liryczny wyznaje, że Mądrość zawiodła go u kresu życia. Nazywa siebie nieszczęśliwym, dlatego że poświęcił życie na jej zgłębianie.
- Ostatecznie doznane nieszczęście i nieumiejętność poradzenia sobie z nim zrównują go ze wszystkimi ludźmi.

Źródło:

<https://www.dlaucznia.pl/lekcja/jezyk-polski,nauka-o-literaturze,renesans,lektury,jan-kochanowski-treny-ix-x-xi-xix>

Karta pracy

1. Kim jest osoba mówiąca w trenie? W jakiej sytuacji się znalazła?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Nazwij środek stylistyczny organizujący całość fragmentu *Trenu IX*. W jakim celu został zastosowany ten zabieg?

.....

.....

.....

.....

3. Wpisz zawarte w *Trenie IX* cechy mądrości i mądrego człowieka wraz z odpowiednimi cytatami.

Cecha mądrości	Cytat
np. Bezcenna wartość	<i>Kupić by cię, Mądrości, za drogie pieniądze</i>

4. Które elementy filozofii stoickiej zostały poddane krytyce przez podmiot liryczny?

.....

.....

.....

.....

.....

Podczas tworzenia karty pracy, wykorzystano materiały edukacyjne dla nauczycieli oferowane przez Wydawnictwo Nowa Era.